

XÂY DỰNG HỆ THỐNG BÀI TẬP RÈN KĨ NĂNG VIẾT VĂN CHO HỌC SINH LỚP 4 THEO CHƯƠNG TRÌNH MÔN TIẾNG VIỆT 2018

Vũ Thị Thương¹, Trịnh Trà My², Bùi Thị Thu Quỳnh³

Tóm tắt: Theo chương trình môn Tiếng Việt 2018, viết văn được coi là một trong những nội dung quan trọng bởi nội dung viết văn không chỉ có nhiệm vụ giúp học sinh hình thành và phát triển khả năng sản sinh ngôn bản mà còn là công cụ quan trọng trong quá trình học tập, tư duy và giao tiếp. Tuy nhiên vấn đề dạy học viết văn cho học sinh hiện nay vẫn còn gặp nhiều khó khăn đặc biệt là đối với học sinh lớp 4. Trong phạm vi bài viết này, chúng tôi đề cập đến thực trạng dạy học viết văn cho học sinh lớp 4, từ đó xây dựng hệ thống bài tập rèn kĩ năng viết văn cho học sinh lớp 4.

Từ khóa: hệ thống bài tập, rèn kĩ năng viết văn, chương trình môn Tiếng Việt 2018.

1. MỞ ĐẦU

Trong chương trình môn Tiếng Việt ở Tiểu học, kĩ năng viết văn được coi là một trong những kĩ năng quan trọng, đặc biệt là đối với học sinh lớp 4. Viết văn là một công cụ quan trọng trong quá trình học tập và phát triển cá nhân của học sinh, từ việc xây dựng ngôn ngữ đến khuyến khích sự sáng tạo của học sinh. Theo tác giả Chu Thị Phương, rèn kĩ năng viết văn nhằm thực hiện mục tiêu cuối cùng, quan trọng nhất của dạy học tiếng mẹ đẻ là dạy học sinh sử dụng được tiếng Việt để giao tiếp, tư duy, học tập [7; tr.142]. Viết văn tạo cơ hội cho học sinh khám phá kiến thức mới, vận dụng và hoàn thiện một cách tổng hợp những kiến thức, kĩ năng đã được học vào việc tạo lập nên những bài văn hay, giàu tính nghệ thuật. Hơn nữa, viết văn góp phần rèn luyện và phát triển tư duy hình tượng, khả năng quan sát, khả năng tái hiện các chi tiết đã quan sát được đến khả năng nhào nặn các chất liệu trong đời sống thực để xây dựng nhân vật, cốt truyện. Trong cuốn “Phương pháp dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học II” của các tác giả Lê Phương Nga, Đặng Phương Nga, Đỗ Xuân Thảo (2013) đã nêu lên một số nhận xét về việc dạy học viết văn nói chung và xây dựng hệ thống bài tập viết văn nói riêng, trong đó nổi bật là vấn đề “khó khăn, phức tạp, bệnh công thức, khuôn sáo, máy móc, thiếu tính chân thực.” [6; tr.132-135]. Vấn đề dạy học viết văn cho học sinh lớp 4 đã được nhiều nhà nghiên cứu quan tâm; tuy nhiên thực tế cho thấy, việc dạy viết văn cho học sinh Tiểu học nói chung và học sinh lớp 4 nói riêng vẫn gặp rất nhiều khó khăn. Trong phạm vi bài viết, chúng tôi làm rõ

¹ Trường Đại học Thủ đô Hà Nội

² Sinh viên lớp GDTH D2020POHE, Trường Đại học Thủ đô Hà Nội

³ Sinh viên lớp GDTH D2020B, Trường Đại học Thủ đô Hà Nội

nguyên nhân và thực trạng dạy viết văn cho học sinh lớp 4, từ đó xây dựng hệ thống bài tập rèn kỹ năng viết văn học sinh lớp 4 theo chương trình môn Tiếng Việt 2018.

2. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Thực trạng dạy học viết văn cho học sinh lớp 4 theo chương trình môn Tiếng Việt 2018

2.1.1. Những khó khăn của giáo viên trong quá trình dạy viết văn cho học sinh lớp 4 theo chương trình môn Tiếng Việt 2018

TT	Khó khăn trong việc rèn kỹ năng viết văn cho học sinh lớp 4 theo chương trình môn Tiếng Việt 2018	Tỉ lệ
1	Học sinh còn thiếu vốn từ	73.3%
2	Học sinh thiếu vốn sống, liên hệ thực tế	73.3%
3	Học sinh chưa biết cách diễn đạt	66.7%
4	Học sinh chưa biết cách lập dàn ý chi tiết	13.3%
5	Học sinh ít hoặc chưa biết cách sử dụng các biện pháp tu từ vào viết văn	10%

Bảng 1: Thống kê những khó khăn trong quá trình dạy viết văn của giáo viên cho học sinh lớp 4 theo chương trình môn Tiếng Việt 2018 của 30 giáo viên khối 4 ở một số trường Tiểu học trên địa bàn Thành phố Hà Nội

Qua khảo sát tình hình dạy học viết văn cho học sinh lớp 4 tại một số trường Tiểu học trên địa bàn thành phố Hà Nội trong học kỳ 1 năm học 2023-2024, chúng tôi nhận thấy rằng việc rèn kỹ năng viết văn cho học sinh lớp 4 theo chương trình môn Tiếng Việt 2018 còn khá nhiều khó khăn. Cụ thể:

Trên đây là 5 khó khăn chủ yếu mà giáo viên gặp phải trong quá trình dạy viết văn cho học sinh lớp 4 trong học kỳ 1 năm học 2023-2024. Năm học 2023-2024 là năm học đầu tiên triển khai chương trình và sách giáo khoa mới đối với học sinh khối 4, tuy nhiên những khó khăn giáo viên gặp phải đang rất đáng báo động khi có đến 73.3% giáo viên cho rằng học sinh còn thiếu vốn từ và thiếu vốn sống, liên hệ thực tế, 66.7% giáo viên cho rằng học sinh chưa biết cách diễn đạt, 13.3% và 10% là 2 con số lần lượt cho việc học sinh chưa biết cách lập dàn ý và ít hoặc chưa biết cách sử dụng các biện pháp tu từ vào viết văn.

Qua khảo sát tình hình dạy học viết văn của giáo viên cho học sinh lớp 4 tại một số trường Tiểu học trên địa bàn thành phố Hà Nội trong học kỳ 1 năm học 2023-2024, chúng tôi nhận thấy có 5 nguyên nhân chính dẫn đến những khó khăn trong việc dạy viết văn của giáo viên cho học sinh lớp 4 theo chương trình môn Tiếng Việt 2018. Cụ thể:

TT	Nguyên nhân dẫn đến những khó khăn trong việc dạy viết văn của giáo viên cho học sinh lớp 4 theo chương trình môn Tiếng Việt 2018	Tỉ lệ
1	Yêu cầu học sinh phải biết cách sắp xếp bố cục, dùng từ và sử dụng các biện pháp tu từ	76.7%
2	Yêu cầu viết văn ở mức độ cao hơn	56.7%
3	Số lượng câu theo yêu cầu tăng lên	46.7%
4	Vốn hiểu biết của học sinh còn hạn chế	16.7%
5	Không có hệ thống câu hỏi gợi ý	9%

Bảng 2: Thống kê những nguyên nhân dẫn đến khó khăn trong quá trình dạy viết văn của giáo viên cho học sinh lớp 4 theo chương trình môn Tiếng Việt 2018 của 30 giáo viên khối 4 ở một số trường Tiểu học trên địa bàn Thành phố Hà Nội

Có thể thấy rằng, nguyên nhân lớn nhất dẫn đến khó khăn trong quá trình dạy viết văn của giáo viên cho học sinh lớp 4 theo chương trình môn Tiếng Việt 2018 đó là yêu cầu học sinh phải biết cách sắp xếp bố cục, dùng từ và sử dụng các biện pháp tu từ như: so sánh, nhân hóa hay từ ngữ giàu cảm xúc, hình ảnh khi có đến 76.7% giáo viên trong cuộc khảo sát của chúng tôi đồng ý với điều đó.

Bên cạnh đó, 56.7% giáo viên trong cuộc khảo sát cho rằng lên lớp 4, yêu cầu viết văn ở mức độ cao hơn, yêu cầu học sinh phải viết được bài văn thay vì một đoạn văn ngắn như ở lớp 3. Đi cùng với việc yêu cầu viết văn ở mức độ cao hơn, thì có đến 46.7% giáo viên cho rằng nguyên nhân tiếp theo là do số lượng câu theo yêu cầu tăng lên, đòi hỏi học sinh phải biết cách sử dụng nhiều từ ngữ, sắp xếp và diễn đạt câu dài hơn.

Tiếp theo, có 16.7% giáo viên trong cuộc khảo sát chúng tôi nhận thấy rằng nguyên nhân dẫn đến khó khăn trong việc dạy viết văn cho học sinh lớp 4 theo chương trình môn Tiếng Việt 2018 là do vốn hiểu biết của học sinh còn hạn chế, còn thiếu liên hệ với thực tế, vậy nên khó có thể đáp ứng được những yêu cầu mà chương trình đề ra.

Cuối cùng, 9% giáo viên cho rằng nguyên nhân dẫn đến khó khăn trong việc dạy viết văn cho học sinh lớp 4 theo chương trình môn Tiếng Việt 2018 là do không còn hệ thống câu hỏi gợi ý.

Những nguyên nhân và khó khăn trên đã dẫn đến việc kết quả viết văn của học sinh lớp 4 theo chương trình môn Tiếng Việt 2018 chưa đạt được hiệu quả cao. Cụ thể như sau:

Biểu đồ 1: Tỉ lệ bài văn đạt yêu cầu trong tổng số bài văn của lớp học

Tính đến hết học kì 1 năm học 2023-2024, trong cuộc khảo sát của chúng tôi có đến 50% giáo viên cho rằng tỉ lệ bài văn đạt yêu cầu trong tổng số bài văn của lớp học chỉ đạt từ 50-70%. 33.3% giáo viên cho rằng tỉ lệ bài văn đạt yêu cầu trong tổng số bài văn của lớp học chỉ đạt được 50%. 16.7% giáo viên cho rằng tỉ lệ bài văn đạt yêu cầu trong tổng số bài văn của lớp học đạt dưới 50% và 0 có giáo viên nào cho rằng tỉ lệ bài văn đạt yêu cầu trong tổng số bài văn của lớp học đạt 70%-100%.

2.1.2. Thực trạng kĩ năng viết văn của học sinh lớp 4 theo chương trình môn Tiếng Việt 2018

Qua thực tế nghiên cứu, chúng tôi thấy các bài tập rèn kĩ năng viết văn cho học sinh lớp 4 có vai trò rất quan trọng. Trong việc học tập, tiếp nhận các kiến thức môn học khác cũng như trong giao tiếp, học sinh có kĩ năng viết văn tốt có thể diễn đạt câu mang ý trọn vẹn, có thể phát huy được kĩ năng giao tiếp một cách hiệu quả hơn. Qua các phương pháp khảo sát (đàm thoại, quan sát cùng với các phiếu điều tra) ở một số trường Tiểu học trên địa bàn thành phố Hà Nội năm học 2023-2024, chúng tôi nhận thấy việc viết văn của học sinh lớp 4 vẫn còn yếu. Vì vậy, chúng tôi đã xây dựng các dạng bài tập để học sinh luyện tập và nâng cao kĩ năng viết văn. Kết quả khảo sát được thể hiện như sau:

Địa bàn	Số lượng HS tham gia khảo sát	Điểm/ xếp loại							
		Chưa hoàn thành (Dưới 5)		Hoàn thành (5-6)		Hoàn thành tốt (7-8)		Hoàn thành XS (9-10)	
		SL	%	SL	%	SL	%	SL	%
Quận Hà Đông	90	6	6,7	28	31,1	31	34,3	25	27,9
Quận Ba Đình	117	7	6	38	32,5	39	33,3	33	28,2
Quận Đống Đa	80	5	6,3	25	31,2	28	35	22	27,5

Bảng 3: Thực trạng viết văn của học sinh lớp 4 tại một số trường Tiểu học trên địa bàn thành phố Hà Nội học kì 1 năm học 2023-2024

Qua dự giờ các tiết dạy viết văn ở Tiểu học, chúng tôi nhận thấy các giáo viên mặc dù đã sử dụng linh hoạt và đổi mới phương pháp dạy học nhưng chưa thật sự chú ý đến việc rèn kĩ năng viết văn cho các em cũng như chưa củng cố kĩ thêm bài tập, cũng do khi dạy học còn thiếu thời gian nên học sinh chưa thực sự được rèn nhiều kĩ năng viết văn. Vì vậy, việc rèn kĩ năng viết văn cho học sinh lớp 4 theo chương trình Tiếng Việt

2018 là một vấn đề giáo viên phải dành nhiều thời gian để khắc phục, nhằm từng bước nâng cao kết quả dạy và học viết văn trong thời gian tới.

2.1.3. Thực trạng giáo viên sử dụng hệ thống bài tập trong rèn kĩ năng viết văn cho học sinh lớp 4 theo chương trình Tiếng Việt 2018

Qua quá trình nghiên cứu, chúng tôi thấy mức độ hiệu quả của hệ thống bài tập giáo viên sử dụng để rèn kĩ năng viết văn cho học sinh lớp 4 có vai trò rất quan trọng trong việc rèn kĩ năng viết văn cho học sinh. Trong quá trình giảng dạy, các hệ thống bài tập có hiệu quả tốt sẽ cho thấy sự cải thiện, tiến bộ rõ rệt thông qua quá trình làm bài của học sinh. Bằng các phương pháp khảo sát ở một số trường Tiểu học trên địa bàn thành phố Hà Nội học kì 1 năm học 2023 - 2024, chúng tôi nhận thấy hiệu quả của các hệ thống bài tập giáo viên sử dụng để rèn kĩ năng viết văn cho học sinh còn chưa cao. Cụ thể như sau:

Địa bàn	Số lượng GV tham gia khảo sát	Mức độ hiệu quả của các hệ thống bài tập					
		Chưa hiệu quả		Hiệu quả		Hiệu quả tốt	
		SL	%	SL	%	SL	%
Quận Hà Đông	8	2	25	4	50	2	25
Quận Ba Đình	12	4	33	5	42	3	25
Quận Đống Đa	10	3	30	6	60	1	10

Bảng 4: Thực trạng các hệ thống bài tập giáo viên sử dụng để rèn kĩ năng viết văn cho học sinh lớp 4 theo chương trình Tiếng Việt 2018 tại một số trường Tiểu học trên địa bàn thành phố Hà Nội học kì 1 năm học 2023 – 2024

Sau 4 tháng triển khai chương trình Tiếng Việt 2018 đối với học sinh lớp 4 (học kì 1 năm học 2023-2024), chúng tôi đã thực hiện cuộc khảo sát với 30 giáo viên trên địa bàn Thành phố Hà Nội và có được kết quả như sau: 42-60% giáo viên cho rằng các hệ thống bài tập giáo viên sử dụng để rèn kĩ năng viết văn cho học sinh lớp 4 đạt hiệu quả, đây là một con số không thấp. Tuy nhiên, tỉ lệ giáo viên cho rằng các hệ thống bài tập giáo viên sử dụng để rèn kĩ năng viết văn cho học sinh đạt hiệu quả tốt chỉ từ 10-25%. Không những thế, con số này còn có phần thấp hơn khi tỉ lệ giáo viên cho rằng các hệ thống bài tập giáo viên sử dụng để rèn kĩ năng viết văn cho học chưa đạt hiệu quả là 25-33%. Qua kết quả của những cuộc khảo sát thực tế, chúng tôi nhận thấy việc xây dựng hệ thống bài tập rèn kĩ năng viết văn cho học lớp 4 vô cùng quan trọng, cần thiết và cấp thiết.

2.2. Nguyên nhân dẫn đến thực trạng dạy học viết văn cho học sinh lớp 4

2.2.1. Nguyên nhân khách quan

Một là, nội dung viết văn là nội dung khó dạy hơn rất nhiều. Viết văn là nội dung mang tính chất tổng hợp, sáng tạo, thực hành từ các nội dung khác của môn Tiếng Việt. Đồng thời, nó còn gắn bó mật thiết với tất cả các môn học khác trong chương trình Tiểu học và thể hiện được đậm nét dấu ấn cá nhân.

Hai là, giáo viên dạy còn thiếu linh hoạt trong vận dụng các phương pháp và chưa sáng tạo trong việc tổ chức các hoạt động học tập của học sinh. Giáo viên vẫn thường triển khai cách dạy viết văn theo lối đọc - viết, cụ thể là cho học sinh nghe hoặc đọc một bài văn mẫu nào đó để các em có thể học hỏi các ý hay từ đó. Tuy nhiên, việc triển khai và hướng dẫn chưa đi sâu nên dẫn đến tình trạng học sinh học sai cách, hiểu sai ý.

Ba là, do đặc điểm tâm lý lứa tuổi của học sinh Tiểu học đặc biệt là học sinh lớp 4, các em còn ham chơi, khả năng tập trung chú ý nhận thức sự việc còn hạn chế, năng lực sử dụng ngôn ngữ chưa thật phát triển.

2.2.2. Nguyên nhân chủ quan

Một là, học sinh đến trường nhưng chưa có động cơ học tập đúng đắn, nhiều em đến trường vì nghĩa vụ nên chưa có sự tập trung niềm đam mê, hứng thú với việc học tập.

Hai là, các em không có thói quen đọc sách, đọc truyện để tích lũy vốn từ, ít nghiên cứu bài trước khi đến lớp, không thực hiện đầy đủ yêu cầu của giáo viên. Với thời đại công nghệ hiện nay, các em thường bị thu hút bởi những thiết bị điện tử hơn là sách giấy. Bên cạnh đó, với việc phát triển của Internet khiến các em phụ thuộc vào các tài liệu, văn bản có sẵn thay vì tự mình vận dụng những kiến thức đã được học vào việc sáng tạo, tư duy tạo nên những bài văn giàu tính nghệ thuật.

Ba là, học sinh chưa biết tự khám phá ra kiến thức mới vì vậy không hình thành được kỹ năng, kỹ xảo. Một phần bắt nguồn từ việc các em học sinh thiếu hứng thú trong việc tìm hiểu, khám phá các kiến thức mới trong việc viết văn do các chủ đề viết không được liên kết với thế giới quan của học sinh hoặc không đủ sáng tạo để kích thích tâm hồn của các em.

2.3. Nguyên tắc xây dựng hệ thống bài tập rèn kỹ năng viết văn cho học sinh lớp 4 theo chương trình môn Tiếng Việt 2018

2.3.1. Nguyên tắc đảm bảo tính giáo dục

Nguyên tắc giáo dục trong xây dựng hệ thống bài tập rèn kỹ năng viết văn là những quy tắc cơ bản có tính quy luật và chi đạo quá trình giáo dục nhằm đạt được mục tiêu giáo dục đã đề ra. Tính mục đích hay tư tưởng trong công tác giáo dục không chỉ giới hạn ở việc truyền đạt kiến thức ngôn ngữ và kỹ năng viết văn mà còn mở rộng ở những mục tiêu về giá trị về tư tưởng và nhân cách. Mục đích cơ bản là giúp học sinh phát triển kỹ năng viết một cách hiệu quả: khả năng trình bày, bài văn có sự liên kết, giàu hình ảnh. Ngoài ra cũng là cách để học sinh phát triển tư tưởng phê phán khi đưa ra ý kiến của mình và

lắng nghe, đánh giá ý kiến của người khác. Đặc biệt giúp học sinh phát triển tư tưởng đạo đức và phê chuẩn việc sử dụng ngôn ngữ do vậy học sinh cần có trách nhiệm sử dụng từ ngữ một cách chính xác, thông điệp phù hợp đúng với đặc điểm của bài văn.

Việc liên kết nội dung làm văn với các vấn đề xã hội đang diễn ra giúp học sinh thấy rằng việc viết văn không chỉ là một kỹ năng trừu tượng mà còn liên quan đến thế giới thực. Thông qua việc thảo luận và viết về những vấn đề trong cuộc sống, học sinh có cơ hội phát triển tư duy xã hội. Học sinh có thể học cách truyền đạt ý kiến một cách rõ ràng, thuyết phục và linh hoạt, giúp họ tự tin trong giao tiếp xã hội. Bằng cách kết hợp nội dung làm văn với các trải nghiệm và tình huống thực tế, giáo viên có thể tạo ra cầu nối giữa giáo dục với cuộc sống hàng ngày của học sinh. Điều này giúp tăng cường sự hứng thú và áp dụng kiến thức vào thực tế.

2.3.2. Nguyên tắc đảm bảo tính vừa sức

Nguyên tắc đảm bảo tính vừa sức trong xây dựng hệ thống bài tập rèn kỹ năng viết văn đòi hỏi trong quá trình dạy học, việc lựa chọn nội dung, phương pháp, và hình thức tổ chức phải gắn bó chặt chẽ với nhau, phải luôn đảm bảo việc nâng cao mức độ khó khăn trong học tập. Vì vậy, để nắm bắt được nội dung cơ bản về kỹ năng viết văn, học sinh phải sử dụng thao tác tư duy như phân tích, tổng hợp, khái quát. Ở lớp 2,3 các kiến thức về nội dung viết văn chỉ đơn giản là đưa ra một số dấu hiệu để học sinh nhận biết thông qua bài tập viết câu hoặc đoạn văn ngắn, quan sát và trả lời câu hỏi. Đến lớp 4,5 học sinh được tìm hiểu sâu hơn về cách viết một bài văn miêu tả hay văn thuật, thực hành từng bước từ quan sát, lập dàn ý rồi mới đến viết một bài văn hoàn chỉnh. Thậm chí bài tập còn có yêu cầu cao hơn là sử dụng thêm biện pháp so sánh, nhân hoá, câu văn giàu hình ảnh,... Vì vậy, khi xây dựng hệ thống bài tập cần có đánh giá dựa vào năng lực thực của từng học sinh để giao bài tập phù hợp với khả năng của mỗi em.

2.3.3. Nguyên tắc đảm bảo tính hệ thống

Nguyên tắc đảm bảo tính hệ thống trong xây dựng hệ thống bài tập rèn kỹ năng viết văn yêu cầu thông tin của bài tập phải có logic, có trật tự, có hệ thống. Bài tập được sắp xếp từ các khía cạnh lớn đến nhỏ hoặc được phân chia theo nội dung, chủ đề cụ thể. Hơn nữa trong từng nội dung, bài tập được chia thành từng mức độ khác nhau từ nhận biết tăng dần đến thông hiểu và vận dụng để đảm bảo sự đa dạng, phong phú của tư liệu dạy học. Trong ngữ cảnh dạy học, tính hệ thống của tư liệu thể hiện ở việc các mục tiêu học tập được xác định rõ ràng và các nội dung dạy học được chia thành các bước, phần hoặc chủ đề. Ví dụ: đối với kỹ năng viết văn miêu tả của học sinh lớp 4 ở nội dung tả đồ vật, học sinh được thực hành quan sát đồ vật sau đó trả lời câu hỏi rồi phát triển lên thành từng đoạn văn, lập thành dàn ý chi tiết, cuối cùng viết một bài văn hoàn chỉnh. Bài tập cho mỗi nội dung cũng được phân loại rõ ràng và chia thành các mức độ để tạo nguồn tư liệu đa dạng

2.3.4. Nguyên tắc đảm bảo tính đa dạng, hấp dẫn

Đối với nguyên tắc đảm bảo tính đa dạng, hấp dẫn trong xây dựng hệ thống bài tập rèn kĩ năng viết văn, tư liệu được xây dựng với sự phong phú về hình thức và được tổ chức thành các mục phù hợp với từng mức độ học sinh từ trung bình đến khá. Mỗi mục này còn được chia thành các phần nhỏ hơn, bao gồm kiến thức tổng hợp, hệ thống bài tập và trò chơi học tập. Mỗi phần này sẽ chứa nhiều dạng kiến thức đảm bảo sự đa dạng và phong phú trong tư liệu. Nguyên tắc này xây dựng trên cơ sở đặc điểm tâm lí và nhân thức của học sinh từ trực quan sinh động đến tư duy trừu tượng. Nguyên tắc này yêu cầu việc xây dựng hệ thống bài tập rèn kĩ năng viết văn cho học sinh lớp 4 phải chú ý đến ngữ liệu dạy học nội dung viết văn: giáo viên cần đưa thêm vào các bài tập tranh ảnh,... để dạy viết văn phong phú, hấp dẫn và gần gũi với học sinh hơn. Giáo viên cũng có thể đa dạng hình thức bài tập dưới dạng sơ đồ tư duy, bảng biểu,... để giúp học sinh khắc sâu hơn về quy trình viết một bài văn miêu tả hoặc văn thuật.

2.4. Xây dựng hệ thống bài tập rèn kĩ năng viết văn cho học sinh lớp 4 theo chương trình môn Tiếng Việt 2018

2.4.1. Ma trận hệ thống bài tập rèn kĩ năng viết văn cho học sinh lớp 4

Dựa vào cơ sở phân tích kết quả trong khảo sát thực trạng trong thực tiễn dạy và học của giáo viên và học sinh để ước lượng số bài tập cụ thể trong mỗi nhóm bài tập như những minh họa để xây dựng ma trận hệ thống bài tập rèn kĩ năng viết văn cho học sinh lớp 4 như sau:

Mức độ		Nhận biết	Thông hiểu	Vận dụng	Tổng số
Dạng bài					
Luyện viết câu	Yêu cầu về kiến thức – kĩ năng	- Phân biệt được các kiểu câu: câu kể, câu cảm, câu khiến, câu hỏi. - Đặt được câu có từ cho trước. - Biết cách sử dụng các từ ngữ thích hợp để hoàn thành câu.	- Đặt được câu có sử dụng các loại từ theo yêu cầu. - Đặt được câu có sử dụng biện pháp so sánh, nhân hóa.	- Kết hợp sử dụng nhiều loại từ khi đặt câu. - Luyện viết 2 câu liên kết với nhau.	
	Số bài tập rèn kĩ năng viết văn miêu tả	5	3	4	12

	Số bài tập rèn kĩ năng viết văn thuật	5	3	4	12
Luyện viết đoạn văn	Yêu cầu về Kiến thức - Kỹ năng	- Viết đoạn dựa trên hệ thống câu hỏi gợi ý.	- Viết đoạn văn dựa trên gợi ý.	- Viết đoạn văn theo yêu cầu đề bài cho sẵn.	
	Số bài tập rèn kĩ năng viết văn miêu tả	10	7	7	24
	Số bài tập rèn kĩ năng viết văn thuật	10	7	7	24
Luyện viết bài văn	Yêu cầu về Kiến thức - Kỹ năng	- Viết bài dựa trên dàn ý chi tiết.	- Viết bài văn dựa trên gợi ý hoặc một số đoạn văn cho sẵn.	- Viết bài văn theo đề bài cho sẵn.	
	Số bài tập rèn kĩ năng viết văn miêu tả	10	7	7	24
	Số bài tập rèn kĩ năng viết văn thuật	10	7	7	24
TỔNG					120

Về hệ thống bài tập rèn kĩ năng viết văn cho học sinh lớp 4, trong khuôn khổ bài viết, chúng tôi xin đưa các bài tập rèn kĩ năng viết văn cho học sinh gồm 2 dạng bài chính và được phân chia thành các mức độ như sau:

2.4.2. Hệ thống bài tập rèn kĩ năng viết văn cho học sinh lớp 4

2.4.2.1. Văn miêu tả

Đối với thể loại văn miêu tả trong chương trình Tiếng Việt 2018 của học sinh lớp 4 tập trung về hai dạng chính đó chính là tả con vật và tả cây cối. Trong phần minh họa hệ thống bài tập rèn kĩ năng viết văn miêu tả cho học sinh, chúng tôi cũng nghiên cứu chủ yếu dạng bài luyện viết đoạn văn và luyện viết bài văn về hai dạng chính đó.

DẠNG BÀI: LUYỆN VIẾT ĐOẠN VĂN

Ở dạng bài tập này chúng tôi xây dựng các bài tập luyện viết đoạn theo tiến trình của bài văn miêu tả:

- Luyện viết đoạn mở bài

- Luyện viết đoạn thân bài

- Luyện viết đoạn kết bài

Mức độ	Bài tập		
	Luyện viết đoạn mở bài	Luyện viết đoạn thân bài	Luyện viết đoạn kết bài
Nhận biết	<p>Viết đoạn văn mở bài cho bài văn miêu tả con vật dựa trên câu hỏi gợi ý dưới đây.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Con vật em định tả là con vật nào? - Em có con vật đó từ bao giờ? Vì sao em lại có con vật đó? 	<p>Dựa vào câu hỏi gợi ý dưới đây, em hãy viết một đoạn văn miêu tả ngoại hình của con mèo.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Con mèo có kích thước như thế nào? Bộ lông của nó có màu sắc gì? - Cái đầu chú mèo có hình gì? Hai cái tai của chú có hình dáng và kích thước như thế nào? - Đôi mắt của con mèo có hình dáng và màu sắc như thế nào? Nó khiến em liên tưởng tới đồ vật gì? - Cái mũi của con mèo có đặc điểm gì? Cái miệng của chú mèo có hình dáng gì? - Bốn cái chân của chú mèo ngắn hay dài? Kích thước ra sao? Phần móng vuốt có đặc điểm gì? Lớp đệm lót dưới bàn chân có màu gì? Nó có tác dụng gì với chú mèo? - Chiếc đuôi của chú mèo dài khoảng bao nhiêu cm? Phần lông ở đuôi có gì đặc biệt? Chiếc đuôi đó thường cụp xuống hay dựng lên? 	<p>Viết đoạn kết bài cho bài văn miêu tả con vật theo câu hỏi gợi ý dưới đây</p> <ul style="list-style-type: none"> - Em có yêu quý con vật đó không? - Em muốn làm những việc gì cho con vật đó? - Những mong muốn kì vọng của em dành cho con vật đó như thế nào?
Thông hiểu	<p>Viết đoạn mở bài cho bài văn miêu tả cây cối dựa trên</p>	<p>Em hãy viết một đoạn văn miêu tả chi tiết về một loại cây ăn quả mà em yêu thích</p> <ul style="list-style-type: none"> - Thân cây, gốc cây, rễ cây - Cành cây, tán cây 	<p>Viết đoạn kết bài cho bài văn miêu tả cây ăn quả theo gợi ý dưới đây</p>

	những gợi ý dưới đây. - Loại cây - Nơi trồng - Lí do chọn loại cây đó	- Quả	- Kỉ niệm, tình cảm, cảm xúc của em - Lợi ích của cây - Chăm sóc cây
Vận dụng	Viết đoạn mở bài cho bài văn miêu tả một con vật nuôi mà em yêu thích	Em hãy viết một đoạn văn miêu tả về một con vật nuôi mà em yêu thích.	Viết đoạn kết bài cho bài văn miêu tả con vật mà em yêu thích

DẠNG BÀI: LUYỆN VIẾT BÀI VĂN

Mức độ nhận biết	Mức độ thông hiểu	Mức độ vận dụng
<p>Bài tập: Em đã có dịp được nhìn thấy một cây chuối và buồng chuối. Em hãy viết một bài văn miêu tả cây chuối đó theo dàn ý chi tiết dưới đây</p> <p>1. MỞ BÀI : Giới thiệu cây chuối đang có buồng chuối ở vườn nhà em</p> <p>2. THÂN BÀI:</p> <p>a) Tả bao quát Cây chuối không mọc đơn lẻ mà sinh sôi thành từng nhóm. b) Tả chi tiết</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cây chuối này cao gần bằng mái nhà em - Thân cây nhẵn bóng, tròn, màu xanh nhạt, từ gốc lên ngọn nhỏ dần. - Trên ngọn có nhiều tàu chuối to và tuổi ra xung quanh. Mặt trên lá có màu xanh, mặt dưới nhạt hơn. - Buồng chuối trở ra làm oằn thân chuối một bên. Nó dài hơn nửa mét và có hơn chục nải chuối. Hầu hết quả chuối trên có buồng màu xanh, còn sống. - Chuối chín trên cây, chim chóc sẽ mon men đến ngay,.. 	<p>Bài tập: Em hãy viết bài văn miêu tả cây chuối dựa theo gợi ý dưới đây</p> <p>1. MỞ BÀI: Giới thiệu về cây chuối em định tả</p> <p>2. THÂN BÀI :</p> <p>a) Tả bao quát - Hình dáng, kích thước</p> <p>b) Tả chi tiết - Thân cây, ngọn cây - Buồng chuối, quả chuối - Lợi ích của cây chuối</p> <p>c) Hoạt động của em với cây chuối - Chăm sóc</p> <p>3. KẾT BÀI Nêu cảm xúc, suy nghĩ của em về cây chuối</p>	<p>Bài tập: Em đã có dịp được nhìn thấy một cây chuối và buồng chuối. Em hãy viết một bài văn miêu tả cây chuối đó.</p>

<p>- Ích lợi của cây chuối.</p> <p>3. KẾT BÀI: Em rất thích ngắm cây chuối có buồn, đồng thời cũng thích ăn quả của nó vì rất thơm và ngon lại còn có lợi cho sức khỏe.</p>		
--	--	--

2.4.2.2. Văn thuật

DẠNG BÀI: LUYỆN VIẾT ĐOẠN VĂN

Viết đoạn văn thuật lại một sự việc thể hiện truyền thống “Uống nước nhớ nguồn” và chia sẻ suy nghĩ cảm xúc của em về sự việc đó.

Mức độ nhận biết	Mức độ thông hiểu	Mức độ vận dụng
<p>Bài tập: Viết đoạn văn giới thiệu một sự việc thể hiện truyền thống “Uống nước nhớ nguồn” dựa trên câu hỏi gợi ý sau</p> <ul style="list-style-type: none"> - Em tham gia hay chứng kiến sự việc đó? - Em tham gia hay chứng kiến cùng với ai? - Đó là sự kiện gì? - Sự kiện đó diễn ra ở đâu, khi nào? 	<p>Bài tập: Viết đoạn văn giới thiệu một sự việc thể hiện truyền thống “Uống nước nhớ nguồn” dựa vào gợi ý dưới đây.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sự kiện - Địa điểm - Thời gian 	<p>Bài tập: Viết đoạn văn nêu diễn biến một sự việc thể hiện truyền thống “Uống nước nhớ nguồn”.</p>

DẠNG BÀI: LUYỆN VIẾT BÀI VĂN

Mức độ nhận biết	Mức độ thông hiểu	Mức độ vận dụng
<p>Bài tập: Viết bài văn thuật lại một hoạt động trải nghiệm em được tham gia dựa theo dàn ý chi tiết dưới đây.</p> <p>1. MỞ BÀI :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kể lại hoạt động trải nghiệm em tham gia: Trồng cây và dọn dẹp khu phố nơi em ở. - Lí do em muốn tham gia hoạt động: <ul style="list-style-type: none"> + Để giúp khu phố của mình đẹp hơn. + Tạo không gian chung cho mọi người sinh hoạt. <p>2. THÂN BÀI:</p>	<p>Bài tập: Viết bài văn thuật lại một hoạt động em được chứng kiến dựa theo gợi ý dưới đây.</p> <p>1. MỞ BÀI: Giới thiệu hoạt động, nêu tên hoạt động</p>	<p>Bài tập: Em hãy viết bài văn thuật lại một sự việc em đã chứng kiến hoặc tham gia tại trường học.</p>

<p>- Bắt đầu: Bác tổ trưởng tổ dân phố phát động mọi người trồng thêm cây xanh và dọn dẹp khu vực sống.</p> <p>- Triển khai:</p> <p>+ Mọi người cùng mua cây giống về, mỗi nhà chọn hai đến ba cây để đem về trồng.</p> <p>+ Ngoài đường được trồng một giàn hoa giấy đẹp mắt, mọi người tích cực tham gia dọn rác.</p> <p>+ Có sự nhắc nhở, hình phạt với những trường hợp xả rác bừa bãi.</p> <p>- Cuối cùng chia sẻ cảm xúc, suy nghĩ của em: Em vui vẻ, hào hứng tham gia cùng các bạn.</p>	<p>2. THÂN BÀI</p> <p>:</p> <p>- Kể lần lượt hoạt động theo trình tự</p> <p>- Thời gian, địa điểm, tham gia cùng ai</p> <p>- Nhận xét</p> <p>3. KẾT BÀI:</p> <p>- Kết quả hoạt động</p> <p>- Bày tỏ suy nghĩ</p>	
---	--	--

3. KẾT LUẬN

Thông qua quá trình khảo sát về thực trạng dạy viết văn của giáo viên cho học sinh lớp 4 theo chương trình môn Tiếng Việt 2018, chúng tôi thấy rằng việc dạy viết văn còn khá nhiều khó khăn như thời gian còn hạn chế, nội dung dạy học chưa tạo được hứng thú cho học sinh,... Bên cạnh đó học sinh vẫn còn mắc phải những lỗi cơ bản như: sai chính tả, chưa biết sắp xếp bố cục bài văn, câu văn chưa có sự liên kết, thiếu hình ảnh, thiếu vốn từ, khô khan,... dẫn đến chất lượng viết văn còn yếu, chưa đạt hiệu quả cao. Mà nguyên nhân chủ yếu dẫn đến thực trạng trên: Nội dung viết văn là nội dung khó dạy, yêu cầu viết văn đối với học sinh lớp 4 cũng cao hơn, giáo viên thiếu linh hoạt trong vận dụng các phương pháp và sáng tạo trong việc tổ chức các hoạt động học tập cho học sinh. Học sinh chưa có động cơ học tập đúng đắn, không có thói quen đọc sách để tích lũy vốn từ do vậy số lượng những bài văn đạt yêu cầu chưa được cao.

Do đó, nhằm nâng cao chất lượng rèn kỹ năng viết văn cho học sinh chúng tôi đã nghiên cứu xây dựng hệ thống bài tập rèn kỹ năng viết văn cho học sinh lớp 4 theo chương trình Tiếng Việt 2018 để cung cấp những tài liệu phong phú và góp phần dạy học tốt nội dung viết văn trong trường Tiểu học. Những bài tập rèn kỹ năng viết văn trên đây mới là một số trong hệ thống bài tập đã được chúng tôi chọn lọc, thiết kế và xây dựng trên những cơ sở về lý luận và thực tiễn, góp phần nâng cao hiệu quả dạy học viết văn, dạy học Tiếng Việt.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ GD – ĐT (2018), *Chương trình Giáo dục Phổ thông – Chương trình tổng thể (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018 của Bộ trưởng Bộ GD-ĐT)*
2. Bộ GD – ĐT (2018), *Chương trình Giáo dục Phổ thông môn Tiếng Việt (Cấp Tiểu học) (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo)*
3. Lê A (1990), *Mấy vấn đề cơ bản của dạy học Tiếng Việt ở phổ thông*, NXB Giáo dục.
4. Lê Thị Lan Anh (2019), *Xây dựng hệ thống bài tập phát triển kỹ năng sử dụng quan hệ từ cho học sinh Tiểu học*, Tạp chí Giáo dục, số đặc biệt tháng 10/2019, tr.192 – 196.
5. Xuân Thị Nguyệt Hà (2008), *Xây dựng hệ thống bài tập rèn luyện kỹ năng viết văn cho học sinh Tiểu học*, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.
6. Lê Phương Nga, Đặng Kim Nga, Đỗ Xuân Thảo (2013), *Phương pháp dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học II*, NXB Giáo dục.
7. TS. Chu Thị Phương, *Giáo trình phương pháp dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học*, Dành cho hệ TCCN ngành Sư phạm Tiểu học.

BUILDING A SYSTEM OF EXERCISES TO PRACTICE WRITING SKILLS FOR 4th-GRADE STUDENTS ACCORDING TO THE 2018 LITERATURE CURRICULUM

Vu Thi Thuong, Trinh Tra My, Bui Thi Thu Quynh

Abstract: *According to the 2018 Vietnamese Language curriculum, writing is considered the most important aspect as it not only serves the purpose of helping students develop and enhance their language skills but also acts as a crucial tool in the process of cognitive, learning, and development. Despite these goals, the teaching of writing encounters significant challenges, particularly with fourth-grade students. This article delves into the existing challenges in instructing writing to fourth-graders and aims to propose a set of exercises to hone their writing skills.*

Keywords: *Set of exercises, hone writing skill, 2018 literature curriculum*

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 04-12-2023; ngày phản biện đánh giá: 23-12-2023; ngày chấp nhận đăng: 24-01-2024)